

Ἡ οποία ἦτο ἡ ἐκπληξίς μου ὅτε, ἀνοιχθεῖσας τῆς θύρας καὶ πρὶν εἰσέτι προσθάσω ν' ἀρθρώσω τὴν ἐρώτησιν, τὴν ὁποῖαν προητοίμαζον καθ' ὄδον, ἤκουσα φωνὴν γυναικεῖαν:

— Ὁ υἱός της εἶναι, ὁ υἱός της! Καὶ κατέβη πηδῶσα ἀνά δύο τὰς βαθμίδας ἡ κραζάσα τὰς χαρμωσύνους λέξεις. Ἦτο τοῦ κηπουροῦ μας ἡ θυγάτηρ. Φυγοῦσα ἐκ Χίου διεσώθη εἰς Τῆνον, ὅπου τὴν προσέλαβεν ὡς ὑπρέτρια ὁ Μαυρογένης. Καὶ αὐτὸς καὶ ἡ ἀδελφή του δὲν εἶχον οὐδ' αὐμῶς λησμονήσει τὴν μητέρα μου, ἡ δὲ μνεῖα μνήη τοῦ ὀνόματός της ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς οἰκίας των εἰς τὴν πτωχὴν τοῦ κηπουροῦ θυγατέρα.

Τὴν ἠρώτησα τί ἔγεινεν ὁ πατήρ της. Δὲν ἐγνώριζεν ἡ δυστυχής. Ἀπεχωρίσθησαν καθ' ἣν ὥραν σπεῖρα Τούρκων ἐπέπεσαν εἰς τοῦ πύργου μας τὴν περιοχὴν. Ἐφυγεν ἐκεῖνη μετ' ἄλλων γυναικῶν, ὁ δὲ γέρον Κύριος οἶδεν ἂν ἐξῆ ἢ ἀπέθανε. Καὶ ἔκλαιεν ἀποκρινομένη διὰ διακεκομμένων φράσεων εἰς τὰ ἐρωτήματά μου.

Ἀνέβην τὴν κλίμακα μετὰ τὴν καρδίαν ἐλαφροτέραν ἢ ὅτε ἔκρουον τὴν θύραν. Ὁ εὐγενὴς οἰκοδεσπότης μ' ἐδέχθη προσηνωῖς, μ' ἐκράτησεν εἰς τὴν οἰκίαν του, μ' ἔδωκε τὴν ζητούμενην συστατικὴν, μετὰ εἶπε λόγους ἐνθαρρυντικούς καὶ μ' ἐνέπλησεν ἐλπίδων καὶ παρηγορίας. Ἡ δὲ ἀδελφή του δὲν ἔπαυεν ἐρωτᾶσά με περὶ τῆς μητρός μου καὶ περὶ τῆς Χίου καὶ περὶ τῶν σκληρῶν τοῦ διωγμοῦ περιπετειῶν. Κατεθέλχθη ὑπὸ τῆς γλυκύτητός της καὶ ἐθαύμασα τὴν καλλονὴν καὶ τὴν χάριν της, ἀλλὰ δὲν ἐφανταζόμην ἐνῶ τὴν ἔβλεπον, ὅτι θὰ καθέξῃ θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ὅτι θὰ γραφῶσι βιβλία περὶ αὐτῆς.

Ἡ ἀνάμνησις τῆς εὐμενοῦς ἐκείνης ὑποδεξιῶσεως πολλάκις κατὰ τὰς ποικίλας δυσχερείας τοῦ κατόπιν βίου μου ἀνεπτέρωσε τὸ θάρρος μου καὶ ἐστερέωσε τὴν κλονιζομένην πεποιθήσιν μου εἰς τὸ μέλλον. Δὲν με ὠφέλησεν ἐπὶ τέλους ἡ συστατικὴ οὐδὲ μ' ἐχρησίμωσεν ἡ προστασία τοῦ Μαυρογένη. Ἄλλ' ἡ ἠθικὴ ὑποστήριξις, ἡ ἐκφρασις συμπαιθείας, εἰς λόγος γλυκύς, ἐν φιλικὸν μειδιάμα, παρηγοροῦσι τὴν πάσχουσαν καρδίαν πλειότερον πάσης βοηθείας ὑλικῆς. Χάριτι θεῖα δειγμάτα τοιαύτης καλοσύνης συχνάκις μοῦ ἔτυχον κατὰ τὴν μακρὰν τῆς συμφορᾶς περίοδον. Ἐνόσω εὐτυχεῖ τις δὲν λαμβάνει ἀφορμὰς νὰ ἐκτιμήσῃ τοῦ πλησίον τὴν ἀγαθότητα. Μόνον δ' ἐν ἡμέραις δακρῶν ἐννοεῖ πόσον ὁ ἀνθρώπος εἶναι φύσει εὐσπλαγχνος καὶ εὐεργετικὸς καὶ πόσον συμπνεῖ τὸν δυστυχούτα. Οἱ κακοὶ εἶναι ὀλίγοι ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὴν ἐπιούσαν ἐπέστρεψα εἰς Μύκονον φέρων ἐντὸς τοῦ κόλπου μου τὴν συστατικὴν. Μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας τυχόντες πλοῖον διὰ τὸν κόλ-

πον τοῦ Ναυπλίου, ἀπεχαιρετίσαμεν τὴν φιλόξενον νῆσον καὶ ἀνεχωρήσαμεν πανοικεῖ.

[Ἐπεταί συνέχισις.]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ.

Ἡ ΠΕΡΙ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΙΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Σμάκις περὶ χαρακτῆρος

Δύναται τις ἐν γένει νὰ γνωρίσῃ τινα ἐκ τῶν βιβλίων, ἅτινα ἀναγινώσκει, ὅπως γνωρίζει αὐτὸν καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων πρὸς οὓς συχνάζει.

Καλὸν βιβλίον εἶναι ἀληθὴς φίλος ἀμετάβλητος· οἷος ἦτο χθὲς εἶναι καὶ σήμερον. Εἶναι ὁ ὑπομονητικώτερος καὶ εὐθυμότερος ὢλων τῶν συντρόφων μας· δὲν στρέφει πρὸς ἡμᾶς τὰ νῶτα ἐν ὥρᾳ δυστυχίας καὶ συμφορᾶς, ἀλλὰ πάντοτε ὑποδέχεται τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν μετὰ τῆς αὐτῆς ἀγαθότητος· τέρπει καὶ διδάσκει τὴν νεότητα, ἀνακουφίζει καὶ παρηγορεῖ τὸ γῆρας.

Οἱ ἀνθρωποὶ ἀποκαλύπτουσι συνήθως ὁμοιότητας ἀμοιβαίως ἐκ τῆς προτιμήσεως ὠρισμένου βιβλίου πρὸς ἀνάγνωσιν, καθὼς καὶ δύο ἀνθρωποὶ συνδέονται πολλάκις πρὸς ἀλλήλους ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ, ὃν ἔχουσι πρὸς τρίτον πρόσωπον. Παλαιὰ παροιμία λέγει «ὁ ἀγαπῶν με, ἀγαπᾷ καὶ τὸν σκύλον μου,» ὀρθότερα ὅμως θὰ ἦτο ἂν ἔλεγεν «ὁ ἀγαπῶν με, ἀγαπᾷ καὶ τὸ βιβλίον μου.» Δύναται τις νὰ σκεφθῆ, νὰ αἰσθανθῆ, νὰ συμπαιθήσῃ μετὰ ἄλλου τῆ μεσολαβήσῃ τοῦ εὐνοουμένου συγγραφέως. Συζῶμεν ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν.

«Τὰ βιβλία,» λέγει ὁ Χαζλίτ, «εἰσδύουσιν εἰς τὴν καρδίαν· οἱ στίχοι τοῦ ποιητοῦ μετεγρίζονται εἰς τὸ αἷμα τῶν φλεβῶν μας.» Ἀναγινώσκουμεν αὐτοὺς νέοι, καὶ γέροντες γενόμενοι ἀγαπῶμεν ν' ἀναπολῶμεν εἰς τὴν μνήμην. Κατανοῶμεν ὅτι ἐκ τῆς ἀναγνωσεως αὐτῶν ἔπαυον ἄλλοι καὶ αἰσθανόμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτό. Εὐρίσκουμεν καλὰ βιβλία πανταχοῦ καὶ εὐωνα· καὶ ὀφείλομεν χάριτας εἰς τοὺς συγγραφεῖς αὐτῶν, διότι ἄνευ αὐτῶν θὰ εἴμεθα βάρβαροι.»

Καλὸν βιβλίον εἶναι συνήθως τὸ διαρκέστερον μνημεῖον τοῦ ἀνθρώπου μετὰ θάνατον· διότι περικλείει τὰς καλλιτέρας αὐτοῦ ἰδέας· σύμψαξ δ' ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἀπαύγασμα τῶν ἰδίων αὐτοῦ σκέψεων. Οὕτω δὲ τὰ καλὰ βιβλία εἶναι θησαυροὶ καλῶν λόγων καὶ ἐξαιρετῶν αἰσθημάτων, οἵτινες, ὅταν ἐνθυμώμεθα καὶ τηρῶμεν αὐτοὺς, καθίστανται οἱ πιστότεροι ἡμῶν σύντροφοι καὶ παρηγόροι. «Δὲν εἶναι ποτε μόνον,» λέγει ὁ Φίλιππος Σύνδνεϊ, «οἱ ἔχοντες συντρόφους εὐγενεῖς σκέψεις.» Ἡ γενναία σκέψις καὶ εἰλικρινὴς δύναται ὡς ἄγγελος ἐλέους νὰ ἐξαγνίσῃ καὶ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἐν ὥρᾳ πειρασμοῦ. Περιέγει ἐν ἑαυτῇ σπέρματα πράξεων· διότι οἱ ἀγαθοὶ λόγοι ἐμπνέουσι σχεδὸν πάντοτε ἀγαθὰς πράξεις.

«Ἐν μόνον βιβλίον ἀναγνωσθὲν καὶ ἐπαναγνωσθὲν,» λέγει ὁ Μισελὲ, «φέρει πλειότερον

καρπὸν ἢ πολλὰ ἀναγνώσεις πολλῶν βιβλίων κακῶς ἐννοηθέντων.»

Τὰ βιβλία ἐνέχουσιν οὐσίαν ἀθανασίας. Εἶναι τὰ διαρκέστερα ἔργα τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ ναοὶ κρημνίζονται, καταλίποντες ἔρειπια, αἱ εἰκόνες καὶ τὰ ἀγάλματα μεταβάλλονται εἰς κόνιν· τὰ βιβλία ὁμοίως ἐπιζῶσιν, ὁ χρόνος δὲν ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῶν μεγάλων ἰδεῶν· εἶναι τόσον νωπαὶ σήμερον ὅσον ἦσαν ὅταν ἐξηνέχθησαν πρὸ πολλῶν αἰῶνων παρὰ τῶν συγγραφέων. «Ὅ,τι εἶπον καὶ ἐσκέφθησαν τότε, ἴσως ἡμῖν ζωηρῶς διὰ τῶν τετυπωμένων σελίδων. Ἡ μόνη ἐπίδρασις τοῦ χρόνου εἶναι ὅτι διὰ τοῦ κοσκίνου ἀπεμάκρυνεν ὅλα τὰ διανοητικὰ προϊόντα τὰ ἀνευ ἀξίας· διότι ἐν τῇ φιλολογίᾳ οὐδὲν πραγματικῶς μὴ καλὸν δύναται νὰ ζήσῃ ἐπὶ πολὺ.

Τὰ βιβλία εἰσάγουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν καλλιτέραν κοινωνίαν, καὶ ἀντιμετωπίζουσι πρὸς τοὺς μεγάλους νόας, οἵτινες ποτε ἔζησαν. Μανθάνομεν τί εἶπον καὶ τί ἔπραξαν· βλέπομεν αὐτοὺς ὡσεὶ ζῶντας, συμπαθῶμεν πρὸς αὐτοὺς, ἀπολαμβάνομεν τὴν χαρὰν τῶν, καὶ συμμεριζόμεθα τὰς λύπας τῶν· ἡ πείρα αὐτῶν μεταδίδεται ἡμῖν καὶ πρὸς στιγμὴν νομίζομεν ὅτι ἡμεῖς αὐτοὶ εἴμεθα δράσται ἐπὶ τῶν σκηνῶν, ἃς περιγράφουσι.

Οἱ ἀγαθοὶ καὶ περιφανεῖς ἄνδρες δὲν ἀποθνήσκουσι. Αἱ ψυχαὶ αὐτῶν εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἐγκυκλιζόμεναι ἐν τοῖς βιβλίοις καὶ πάντες δύναται νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν καὶ ἐπήρειαν. Τὸ βιβλίον εἶναι ζῶσα φωνή, ἣν ἀκούει τις εὐχαρίστως· διὰ τῶν βιβλίων τιθέμεθα ἀδιαλείπτως ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τῶν πρὸ ἡμῶν ἀνθρώπων· «τῶν ἀποθανόντων ἐκείνων ἡγεμόνων, οἵτινες ἐτι καὶ νῦν κρατοῦσι σκῆπτρον καὶ κυβερνώσι τὰς ψυχὰς ἐκ τῆς νεκρικῆς αὐτῶν κλίνης.»

Οἱ μεγάλοι νόες, οἵτινες ἐν τῷ κόσμῳ ἐβάσιλευσαν, ζῶσιν ἐτι καὶ νῦν παρ' ἡμῖν, ὡς ἔζων πρὸ αἰῶνων πολλῶν. Ὁ Ὀμηρὸς ζῆ πάντοτε· καίτοι ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἱστορία καλύπτεται ὑπὸ τοῦ νέφους τῆς ἀρχαιότητος τὰ ποιήματά του εἶναι τόσον νέα, ὡς ἐὰν ἐγράφησαν χθές. Ὁ Πλάτων διδάσκει ἐτι τὴν φιλοσοφίαν του, ὁ Ὀράτιος, ὁ Βιοργίλιος καὶ ὁ Δάντης ἐξακολουθοῦσι ψάλλοντες ὡς ἐὰν ἔζων. Ὁ Σαντςπῆρος δὲν ἀπέθανεν· ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐπιζῆ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Οἱ ταπεινότεροι καὶ οἱ πτωχότεροι ἄνθρωποι δύναται νὰ ἀναμιχθῶσι μετ' ἀνθρώπων ἐξόχων χωρὶς νὰ θεωρηθῶσιν ἀδιάκριτοι. Εἰσόδον εἰς αὐτοὺς ἔχουσι πάντες οἱ γνωρίζοντες ἀνάγνωσιν.

Ἐξ ὅλων τῶν δημιουργημάτων τῆς φύσεως τὸ μᾶλλον διαφέρει τὸν ἄνθρωπον εἶναι ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Ὁ ἀνθρώπινος βίος προξενεῖ δι' αὐτὸν μεγίστην εὐχαρίστησιν· αἱ περιπέτεια αὐτοῦ, αἱ εὐφροσύναι, οἱ πόνοι καὶ αἱ πράξεις. Ἐκαστος; ἡμῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπασχο-

λεῖται μανθάνων περὶ τῶν ὁμοίων του, ὡσεὶ περὶ μελῶν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον ἀνεπτυγμένος τὸν νοῦν τυγχάνῃ τις, τοσοῦτῳ μᾶλλον φροντίζει περὶ παντός, ὅπερ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν εὐμερίαν τοῦ πλησίον.

Τὸ διαφέρειν, ὅπερ ἄνθρωπος ἔχει πρὸς ἄνθρωπον, ἐκδηλοῦται διὰ ποικίλων τρόπων, διὰ τῶν εἰκόνων, ἃς ζωγραφίζει, διὰ τῶν προτομῶν, ἃς γλύφει, διὰ τῶν διηγήσεων, ἃς ποιεῖται οὗτος περὶ ἐκείνου. «Ὁ ἄνθρωπος,» λέγει ὁ Ἐμερσὼν, «μόνον περὶ ἀνθρώπου σκέπτεται·» ἡ κοινωνικότης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, λέγει ὁ Κερλίλ, καταδεικνύεται διὰ καταφανοῦς τρόπου παρὰ πάντα ἄλλον, διὰ τοῦ ἀνεκφράστου θελητήρου, ὅπερ εὐρίσκωμεν ἀναγινώσκοντες βιογραφίας.

Οὐδὲν κινεῖ τοσοῦτῳ ζωηρῶς τὸ διαφέρειν, ὅσῳ ἡ βιογραφία. Τί εἶναι ὅλαι αἱ μυθιστορίαι, αἵτινες εὐρίσκουσι τοσοῦτους ἀναγνώστας, εἰμὴ πλασταὶ βιογραφίαι; Τί εἶναι ὅλα ἐκεῖνα τὰ δράματα, ἅτινα προσελκύουσι τοσοῦτον πλῆθος θεατῶν, εἰμὴ πραγματικὴ βιογραφία;

Ἐν τούτοις ὁ αὐθεντικὸς πῖναξ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων ἔχει δι' ἡμᾶς μεγαλειότερον γόητρον ὅταν ἀπεικονίζῃ βίον πραγματικὸν καὶ ὑπάρξαντα ἢ πλαστὸν καὶ δημιουργημὰ τῆς φαντασίας τοῦ συγγραφέως. Ἐκ τῶν διηγήσεων τοῦ βίου ἄλλων δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν τι, καὶ αἱ μικρότεραι πράξεις, οἱ ἐλάχιστοι λόγοι, οἱ κατὰ τὸ φαινόμενον εὐτελεῖς, δὲν εἶναι δι' ἡμᾶς ἀδιάφοροι.

Αἱ βιογραφίαι πρὸ πάντων ἀνδρῶν ἀγαθῶν εἶναι πρόξεναι μεγάλης ὠφελείας. Θέλγουσι τὴν καρδίαν, ἐμπνέουσιν ἐλπίδας, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τοποθετοῦσι μεγάλα πρὸς μίμησιν πρωτότυπα.

Ὁ Γκαίτε εἶπεν ὅτι καὶ ὁ μετρίως διανοητικῆς καταστάσεως ἄνθρωπος ἔχει τι νὰ διδάξῃ εἰς σοφόν. Ὁ Σίρ Βάρλτερ Σκῶτ δόσκις εἰσήρχετο εἰς δημοσίαν ἀμαξίαν ἐζήτει πάντοτε νὰ μάθῃ τι ἐκ τῶν συνοδοιπόρων του. Ὁ Τζόνσον ἔλεγεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ μάθῃ τὴν βιογραφίαν παντός ἀνθρώπου, ὃν συνήντα καθ' ὄδον. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον τοῦτο εἶναι ἀληθέστερον ἐπὶ ἀνθρώπων, ὧν τὸ ὄνομα ἀνέγραψεν ἡ ἱστορία καὶ οἵτινες παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς αὐτὴν τὴν κληρονομίαν, ἧς εἴμεθα κάτοχοι; Πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, αἱ ἔξεις τῶν, οἱ τρόποι, τὸ εἶδος τοῦ βίου, ἡ προσωπικὴ αὐτῶν ἱστορία, αἱ ὁμιλίαι, τὰ γνωμικὰ, αἱ ἀρεταὶ, τὸ μεγαλεῖόν τῶν εἶναι πλῆρες διαφέροντος δι' ἡμᾶς, διδάσκει, ἐνθαρρύνει καὶ παράδειγμα πρόκειται ἄξιον μίμησης.

Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς βιογραφίας εἶναι ὅτι διδάσκει τί ἦτο ὁ βιογραφούμενος καὶ ὅποιον καλὸν ἔπραξεν, ἐπομένως τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅποιον δύναται νὰ πράξῃ καλόν. Βιογραφία εὐγενοῦς ἀνδρῶς καλῶς ἐκτεθειμένη ἐπιδραῖ ἐπὶ

τῶν ἄλλων ὡς ἔμπνευσις. Φαιδρύνει τὴν διάνοιαν, ἐνθαρρύνει τὰς ἐλπίδας, καὶ παρέχει νέας δυνάμεις, θάρρος, καὶ πίστιν.

Εἶναι ἀληθῶς δυσχερὲς νὰ ἐκτιμῆσῃ τις τὴν μεγάλην ἐπίδρασιν ἣν ἤσκησαν οἱ βίοι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν εἰς τὴν ὑψώσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἰσαὰκ Δισραὴλ ἐλεγεν, ὅτι ἀναγινώσκοντες ἀρίστην βιογραφίαν ἐνούμεθα μετὰ ἀνθρώπων ἐν τελειότητι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου βιωσάντων.

Διὰ τῶν βιογραφιῶν διδάσκεται κάλλιον ἡ ἱστορία, διότι καὶ ἡ ἱστορία εἶναι βιογραφία τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅποῖόν τι εἶναι ἡ ἱστορία, λέγει ὁ Ἐμερσὼν, εἰμὴ ἄθροισμα ἰδεῶν, μαρτύριον τῆς σπανίας δραστηριότητος, ἐνυπαρχουσῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ; Ἐν ταῖς σελίσιν αὐτῆς βλέπομεν μᾶλλον πρόσωπα ἢ ἀρχάς. Τὰ ἱστορικὰ γεγονότα διαφέρουσιν ἡμᾶς, διότι δεικνύουσι τὰ αἰσθητά, τοὺς πότους καὶ τὸ συμφέρον τῶν ἐνεργῶν προσώπων. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ περικυκλούμεθα ὑπὸ ἀνθρώπων πρὸ πολλοῦ ἀποθανόντων, ἀλλὰ τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἐπιζῶσιν. Ἀκούομεν σχεδὸν τὸν ἦχον τῆς φωνῆς των, αἱ δὲ πράξεις των ἀποτελοῦσι τὸ θέλημα τῆς διηγήσεως. Δὲν αἰσθανόμεθα ποτε συμπάθειαν πρὸς τὰς ομάδας, ἀλλὰ μόνον πρὸς ἐκεῖνους μεμονωμένους, οἵτινες ἔχουσι τοὺς ὠραιότερους καὶ πραγματικωτέρους χαρακτῆρας.»

Μεταξὺ τῶν περιωμωτέρων συγγραφέων τοῦ παρελθόντος ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Μονταίνιος συνετέλεσαν ἴσως ἀμφοτέρω εἰς τὸ νὰ μορφώσωσιν ἀνθρώπους ἐνεργούς, καὶ μετὰ λογισμοῦ κρίνοντας ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὁ μὲν ἀπεικονίζει πρωτότυπα ἡρώων πρὸς μίμησιν, ὁ δὲ ἐξερευνεῖ τὰ ζητήματα, ἅτινα παρίστανται ἀδιακόπως καὶ πρὸς τὰ ὁποῖα τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐν παντὶ χρόνῳ ἔδειξε τὸ μέγιστον διαφέρον. Ἐγραψαν δὲ ἀμφοτέρω τὰ συγγράμματά των κατὰ τύπον βιογραφιῶν.

Αἱ βιογραφίαι τοῦ Πλουτάρχου καίτοι γεγραμμέναι ἐν τῇ ἀρχαιότητι διετήρησαν τὴν πρώτην αὐτῶν θέσιν μεταξὺ τῶν βιογραφικῶν ἔργων, ὡς ἡ Ἰλιάς τοῦ Ὀμήρου μεταξὺ τῶν ποιημάτων. Ὁ Πλούταρχος ἦτο τὸ προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τοῦ Μονταίνιου, καὶ ἡ κυρία πηγὴ τοῦ Σαιξσπέρου εἰς τὰ κλασσικὰ αὐτοῦ δράματα. Ὁ Μονταίνιος διεκήρυξεν ὅτι ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς βιογραφίας ὁ Πλούταρχος ἦτο ὁ ἀνώτατος τῶν διδασκάλων. Ὅσακις ἔρριπτε τὰ βλέμματά του ἐπ' αὐτοῦ ἤθελεν ἀφαιρέσει εἴτε πόδα εἴτε πτέρυγας.

Ὁ Ἀλφίερης ἐπεδόθη κατ' ἀρχάς μετὰ πάθους πρὸς τὴν φιλολογίαν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Πλουτάρχου. «Ἀνέγνωσα ἐξάκις καὶ πλέον τοὺς βίους τοῦ Τιμολέοντος, τοῦ Καίσαρος, τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Πελοπίδα, φωνάζων, δακρύων παραφερόμενος ὡς μανιακός. . . ὁσακίς ἀπῆντων ἀξιοσημειωτῶν χαρακτηριστικὸν εἰς ἓνα τῶν βίων

τῶν μεγάλων ἀνδρῶν κατελαμβανόμεν ὑπὸ τῆς βιαίας παραγῆς ὥστε μοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ μένω ἥρεμος.» Ὁ Πλούταρχος ἦτο ὡσαύτως τὸ προσφιλὲς ἀνάγνωσμα διαφόρων ἀνδρῶν νοσησύνης ὅπως διαφόρου, ὡς τοῦ Σίλλερ, τοῦ Βενιαμὴν Φραγκλίνου, τοῦ Ναπολέοντος, τῆς κυρίας Ῥολάνδ, ἧτις ἦτο τόσον μεμαγευμένη ἐκ τοῦ συγγραφέως τούτου ὥστε ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν εἶδει προσευχηταρίου καὶ ἀνεγίνωσκε κρυφίως διαρκούσης τῆς λειτουργίας. Ὁ Πλούταρχος ὡσαύτως ὑπῆρξεν ἡ τροφὴ τῶν ἡρωϊκῶν ἀνδρῶν Ἐρρίκου Δ' τῆς Γαλλίας, Τορέκου καὶ Ναπιέρ.

Ἀλλὰ πῶς συμβαίνει ὁ Πλούταρχος νὰ διεγείρῃ ἔτι καὶ νῦν τὸ διαφέρον τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ νὰ ἐλκύῃ τὴν προσοχὴν παντὸς ἀνθρώπου ἐν πάσῃ ἡλικίᾳ; Πρῶτον διότι ἔλαβεν ὡς θέμα τῆς συγγραφῆς του ἀνδρας μεγάλους, οἵτινες κατέσχον περιφανῆ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου, καὶ δεύτερον διὰ τὸ παρατηρητικὸν αὐτοῦ καὶ τὸ ὕφος δι' οὗ περιέγραψε τὰς ἀξιοσημειωτέρας περιστάσεις τοῦ βίου του. Πλὴν δὲ τούτων εἶχε τὸ προτέρημα ν' ἀπεικονίζῃ τὸν ἰδιαίοντα χαρακτῆρα ἐκάστου ἡρώος ἢ σφραγίς δὲ αὐτῆ τῆς ἀτομικότητος δίδει θέλημα καὶ διαφέρον εἰς πᾶσαν βιογραφίαν.

Ἡ βιογραφία εἶναι ὁ κλάδος ἐλεῖνος τῆς φιλολογίας, ὁ ἀρέσκων εἰς τοὺς πολλοὺς τῶν ἀναγνωστῶν εἴτε ὡς μῦθος παρίσταται, εἴτε ὡς συλλογὴ ἀνεκδότων, ἢ προσωπικῶν διηγήσεων.

Τὸ ἕκτακτον διαφέρον, ὅπερ γεννᾷ ἢ μυθογραφία εἴτε ἐν τῇ ποιήσει εἴτε ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ προέρχεται ἐκ τοῦ βιογραφικοῦ στοιχείου, ὅπερ περιέχει. Ἡ Ἰλιάς τοῦ Ὀμήρου ὀφείλει τὴν ἐκπληκτικὴν αὐτῆς δημοτικότητα εἰς τὸν ἔξοχον νοῦν τὸν διαγράψαντα τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἡρώων.

Ἡ ἀγγίνοια ὡσαύτως τοῦ Σαιξσπέρου ἐκδηλοῦται διὰ τρόπον ἀξιοσημειώτου εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν χαρακτῆρων καὶ εἰς τὴν δραματικὴν ἐκτύλιξιν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν. Τὰ πρόσωπα τῶν δραμάτων αὐτοῦ εἶναι πραγματικά, νομίζει τις ὅτι ζῶσιν καὶ ἀναπνεύουσι μεθ' ἡμῶν ἀναστρεφόμενα· τοῦτ' αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸν Σερβάντην, Λεσίγιον, Γολσμύθ, Σκῶτ, εἰς τὸν Δανιὴλ τὸν συγγράψαντα τὸν γνωστὸν τοῖς πᾶσι Ῥοβινσῶνα, ἐν ᾧ ἡ πραγματικότης παρίσταται τόσον καταπληκτικῇ, ὥστε δυσκόλως ὑποθέτει τις ὅτι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο εἶναι πλαστὸν.

Εἶπομεν ὅτι τὰ βιβλία ἅτινα ἀναγινώσκει τις δύνανται νὰ μαρτυρήσωσι τὸν χαρακτῆρά του. Ἄς παραθέσωμέν τινα προσφιλῆ εἰς μεγάλους ἀνδρας γενόμενα. Εἶπομεν περὶ τῶν θαυμαστῶν τοῦ Πλουτάρχου. Οὐχ ἦτον καὶ ὁ Μονταίνιος εἶχε τοὺς ἑαυτοῦ. Ὁ Σαιξσπέρους καίτοι φαίνεται ὅτι ἐμελέτα μετὰ προσοχῆς τὸν

Πλούταρχον, πολλαγοῦ μάλιστα καὶ ἀντέγραψε κατὰ λέξιν, εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ὁ Μονταίνιος εὐρέθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ποιητοῦ.

Τὰ προσφιλέα βιβλία τοῦ Μίλτωνος ἦτο ὁ Ὁμηρος, ὁ Ὀβιδίος καὶ ὁ Εὐριπίδης· ὁ Εὐριπίδης δὲ ἰδίᾳ ἀνεγινώσκετο ὑπὸ τοῦ Καρόλου Γάμης Φώξ, ὁ ὁποῖος ἐθεώρει αὐτὸν ὡς ὠφέλιμον εἰς τὸν πολιτικὸν ῥήτορα. Ὁ Πίτ ἀνεύρισκε μέγα θελήγητον εἰς τὸν Μίλτωνα (ὃν ὁ Φώξ ὀλίγον ἐξετίμα). Ἐτερον ἀγαπητὸν βιβλίον τοῦ Πίτ ἦτο τὰ *Principia* τοῦ Νεύτωνος. Ὁ Βούρκε ἀνεγίνωσκε συνεχῶς τὸν Δημοσθένην, Μίλτωνα, Βολιγβόρκ καὶ τὰς Νύκτας τοῦ Γιούγκ.

Ἐκ πάντων τῶν ποιητῶν ὁ Δάντης ἐπροτίμα τὸν Βιργίλιον, ὁ Κορνήλιος δὲ τὸν Λουκάνιον, ὁ Σίλλερ τὸν Σαιξσπέρου. Ὁ Δάντης δὲ ἦτο προσφιλεῖς ποιητῆς πολλῶν μεγάλων ποιητῶν· ὁ Λόρδος Βρουγκάμ συνεβούλευε τοὺς φοιτητὰς τῆς Γλασκόβης τὴν σπουδὴν τοῦ Δάντου, ὡς παρασκευάζοντος, μετὰ τὸν Δημοσθένην, τοὺς ἀναγνώστας του εἰς τὴν ῥητορικὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ βήματος. Ὁ Γκαίτε εἶχεν ἰδιαιτέραν ἀγάπην πρὸς τὰ Ἠθικά τοῦ Σπινόζα, βιβλίον ἐν ᾧ ἔλεγε ὅτι εὗρεν ἠδύτητα καὶ γαλήνην, ἣν δὲν εὕρισκεν εἰς οὐδὲν ἕτερον.

Ὁ Μέγας Φριδερίκος τῆς Πρωσσίας εἶχεν ὑπὸ ἰδιαιτέραν εὐνοίαν τὰ συγγράμματα τῶν γάλλων συγγραφέων Βαύλου, Ρουσσώ, Βολταίρου, Ρολλίνου, Φλερῦ, Μαλεμβραγχιού καὶ τοῦ ἀγγλοῦ Λωκίου. Ἐσυνεθίζε δὲ νὰ λέγῃ: «Τὰ βιβλία μέγα μέρος ἔχουσιν ἐν τῇ ἀληθείᾳ εὐτυχίας.» Καὶ ἐν τῷ γήρατι ἔλεγε: «Τὸ τελευταῖόν μου πάθος εἶναι ἡ φιλολογία.»

Θὰ φανῇ ἀλλόκοτον ὅτι τὸ ἀγαπητὸν βιβλίον τοῦ στρατάρχου Βλοῦχερ ἦτο ὁ Μεσσίας τοῦ Κλοπστόκ, καὶ τοῦ Ναπολέοντος τὰ πονήματα τοῦ Ὄσσιανού καὶ αἱ *Θ. Μήψεις* τοῦ Βέρθερ. Ὁ κύκλος ὅμως τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ Ναπολέοντος ἦτο λίαν ἐκτεταμένος· περιελάμβανε τὸν Ὁμηρον, τὸν Βιργίλιον, τὸν Τάσσον, μυθιστορίας, ἱστορίας πάντων τῶν χρόνων, συγγράμματα μαθηματικὰ, νομικὰ καὶ θεολογικὰ. Ἐπῆνει δὲ πάντοτε τὸν Ὁμηρον, καὶ τὸν Ὄσσιανόν. «Ἀναγνώσατε ἐκ νέου, ἔλεγε εἰς ἀξιωματικὸν τοῦ πλοίου *Βελ.λεροφότου*, ἀναγνώσατε ἐκ νέου τὸν ποιητὴν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ καταβροχθίσσατε τὸν Ὄσσιανόν. Οἱ ποιηταὶ οὗτοι ὑψοῦσι τὴν ψυχὴν καὶ διδούσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον κολοσσιαῖον μεγαλεῖον.»

Ἐν τὰ βιβλία εἶναι ἡ καλλίτερα κοινωνία διὰ τοὺς γέροντας, εἶναι ὡσαύτως οἱ πρῶτοι μύσται τῆς νεότητος. Τὸ πρῶτον βιβλίον ὅπερ παρήγαγεν αἰσθητικὴ βαθεῖαν εἰς τὸν νέου ἀφίνει χρονολογίαν ἐν τῷ βίῳ. Θερμαίνει τὴν καρδίαν του, τονεῖ τὸν ἐνθουσιασμόν του, καὶ διευθύνον τὰς πράξεις του εἰς ὁδὸν μὴ προμελετημένην ἐπιδραῖ διαρκῶς ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρός

του. Τὸ βιβλίον τὸ νέον δι' οὗ συνάπτουμεν σχέσεις μετὰ νέου φίλου, οὐτινος ἢ πολυμαθία εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἡμετέρας καὶ ὁ νοῦς ὠριμώτερος, χρησιμεύει ἔστιν ὅτε ὡς ἀφετηρία εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ βίου ἡμῶν. Προκαλεῖ ἐπίστεα καὶ ἀνανέωσιν τοῦ βίου. Πολλοὶ δὲ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐνὸς βιβλίου ὀρμηθέντες ἐρρίφθησαν εἰς ἐπιχειρήσεις μεγάλων πράξεων.

Τὰ καλὰ λοιπὸν βιβλία εἶναι οἱ καλλίτεροι φίλοι, ὑψοῦσι τὴν διάνοιαν ἡμῶν καὶ τὰς κλίσεις, καὶ προφυλάττουσιν ἀπὸ τῆς κακῆς συναναστροφῆς. Εὐρύνουσι τὸν νοῦν καὶ χειραφετοῦσιν αὐτὸν· γεννῶσιν εὐθυμίαν ἀξιοπρεπῆ καὶ ὁμαλὸν ἦθος.

Ὁ Ἐρασμος ἔλεγε ὅτι τὰ βιβλία πρέπει νὰ καταταχθῶσι μετὰ τῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου, καὶ τὰ ἐνδύματα ὡς πράγματα πολυτελείας. Κατὰ προτίμησιν ἀνεγίνωσκε τὰ συγγράμματα τοῦ Κικέρωνος καὶ ἠσθάνετο ἑαυτὸν καλῶς ἔχοντα μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν. «Ποτέ, ἔλεγε, δὲν ἀνέγνωσα τὰ βιβλία τοῦ Κικέρωνος περὶ γήρατος, περὶ φιλίας χωρὶς νὰ καταφιλήσω αὐτὰ καὶ νὰ αἰσθανθῶ σεβασμὸν πρὸς ἄνδρα, ὃν ἐφαίνετο ὅτι ἐνέπνευσε αὐτὸς ὁ Θεός.»

Ὅταν ὁ ἀγαθὸς γέρον Βάξτερ πουριτανὸς ἤρξαιτο ἀπαριθμῶν τὰ πολύτιμα πράγματα, ἅτινα ἤθελε στεροθῆν μετὰ θάνατον, δὲν παρέλειπε καὶ τὴν ἠδονὴν, ἣν εὕρισκεν ἐν τοῖς βιβλίοις καὶ τῇ μελέτῃ. «Ὅταν θ' ἀποθάνω, ἔλεγε, πρέπει νὰ λησμονήσω οὐ μόνον τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθησεῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς εὐγενεστέρους ἔτι ἡδονὰς τῆς μελέτης, τῆς ἐπιστήμης καὶ τὰς ἐκ τῆς ἀνατροφῆς μετ' ἀνθρώπων σοφῶν καὶ εὐσεβῶν. Θὰ ἀφήσω τὰς ἀναγνώσεις μου, τὴν βιβλιοθήκην μου, καὶ δὲν θὰ φυλλολογήσω πλέον τὰ τόσον προσφιλέα βιβλία. Δὲν θὰ ἐπανέλθω πλέον μετὰ τῶν ζώντων, ὅπως ἰδῶ τῶν πιστῶν μου φίλων τὰ πρόσωπα, οὔτε θέλει ἰδεῖ τις πλέον ἐμέ. Αἱ οἰκίαι, αἱ πόλεις, οἱ ἀγροί, αἱ χώραι, οἱ κῆποι, οἱ περίπατοι δι' ἐμέ θὰ εἶναι μηδέν. Δὲν θ' ἀκούσω τι πλέον περὶ τοῦ κόσμου, περὶ τῶν ἀνθρώπων, περὶ πολέμων ἢ περὶ ἄλλου τινος. Δὲν θὰ γνωρίζω τί γίνονται τὰ ἱερά συμφέροντα τῆς συνέσεως, τῆς εὐσεβείας, τῆς εἰρήνης, αἵτινες μοὶ ἦσαν τοσαῦτον προσφιλεῖς.»

Ἄνωφελές βεβαίως ν' ἀφηγηθῶμεν τὴν μεγίστην ἐπίδρασιν, ἣν ἤσκησαν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος τὰ βιβλία ἀπὸ τῆς Βίβλου μέχρις ἡμῶν. Περιλαμβάνουσι ὅλην τὴν ἐπιστήμην τοῦ ἀνθρώπου γένους. Εἶναι τὰ χρονικὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κινητικὴ δύναμις ἐνεργός. Ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελίου μέχρι τοῦ *Κοινωνικοῦ Συμβολαίου* τοῦ Ρουσσώ, λέγει ὁ Βενάρδ, τὰ βιβλία ὤθησαν εἰς τὰς ἐπαναστάσεις. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι πολλάκις

μέγα βιβλίον εἶναι σπουδαιότερον μεγάλης μάχης. Τὰ ἔργα τῆς φαντασίας ἤσκησαν ὡσχύτως μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κοινωνίας. Οὕτως ὁ Ραβελαι ἐν Γαλλίᾳ καὶ ὁ Σερβάντης ἐν Ἰσπανίᾳ ἐκλόνησαν ὅ,τι εἶχον κακὸν καὶ ὑπερβολικὸν ὁ κληρὸς καὶ οἱ ἰππῶται, μὴ μεταχειρισθέντες ἕτερον ὄπλον εἰμὴ τὸ γελῶν, ταύτην τὴν φυσικὴν ἀντίθεσιν τοῦ τρόμου τῶν ἀνθρώπων. Ὁ λαὸς γελᾷ καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὸν φωτιζόμενον. Ἐπειτα ἐπεφάνη ὁ Τηλέμαχος καὶ ἐπανήγαγε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν φυσικὴν ἀρμονίαν.

«Οἱ ποιηταί,» λέγει ὁ Χαζλίτ, «ἀνήκουσιν εἰς φυλὴν, ἣτις διαρκεῖ περισσότερον τῶν ἡρώων ἀναπνεύουσι πλείοτερον τὸν ἀέρα τῆς ἀθανασίας. Τὰ ἔργα τοῦ Ὀμήρου καὶ Βιργιλίου δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν εἰς τὰς χεῖράς μας, εἰς τὴν προσεφέλαιόν μας, ἐνῶ ὅ,τι ἔπραξαν οἱ ὑμνούμενοι ἤρωες, οὐδόλως σώζεται. Οἱ συγγραφεῖς, ἀποθνήσκοντες, ζῶσι καὶ ἐνεργοῦσι διὰ τῶν συγγραφῶν, ἐνῶ οἱ ἱστοροῦμενοι καὶ ὑμνούμενοι, οἱ κατακτεταὶ τοῦ κόσμου εἶναι τέφρα ἐντὸς νεκρικῆς κάλπης. Ἡ συμπάθεια (ἐὰν δύναμαι νὰ ἐκφρασθῶ οὕτω) εἶναι μᾶλλον ζωηρὰ καὶ ἐφικτὴ μεταξὺ δύο ἰδεῶν παρά μεταξὺ ἰδέας καὶ πράξεως. Ἡ ἰδέα ἐνοῦται μετὰ τῆς ἰδέας ὡς φλόξ πρὸς φλόγα· ὅταν ἀποδιδῆ θυμασμὸν εἰς τὰς σιὰς τῶν ἡρώων καίει λίθον ἐπὶ μαρμαρίνων μνημείων. Ἄλλ' οἱ λόγοι, αἱ ἰδέαι, τὰ αἰσθήματα διὰ τοῦ χρόνου συμπήγνυνται καὶ σχηματίζονται εἰς οὐσίαν πραγματικὴν. Τὰ σώματα καὶ τὰ ἔργα μεταβάλλονται εἰς κόνιν, καὶ καταρρέουσι μικρὸν προξενούντα θόρυβον.—Δὲν ἀναμένει εἰμὴ ἤχος καὶ ἐλαφρὸς καπνός... Οὐ μόνον δὲ τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου ἐκλείπουσιν καὶ ἐξαφανίζονται μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀρεταὶ του, τὰ κάλλιστα τῶν προτερημάτων του συνοδεύουσιν αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ. Μόνον αἱ σκέψεις μένουσιν ἀθάνατοι μεταβιβαζόμεναι ἀνεπαφοὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Οἱ λόγοι εἶναι τὸ μόνον ὅπερ διαρκεῖ αἰώνιως.» Α. Μ.

ΑΙ ΑΠΟΚΡΕΩ

Ἐκ τῶν τοῦ Λιμουλιού Σουβέρτ.

11 Φεβρουαρίου. Ὅποιος θόρυβος εἰς τοὺς δρόμους! Πόθεν αἱ κραυγαὶ αὐταὶ καὶ οἱ ἀλλαγμοί; Ἄ! τὴν ἐνθυμήθη. Εἶνε ἡ τελευταία ἡμέρα τῶν Ἀπικρέω· διέρχονται οἱ μετμηφισμένοι.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ καταργήσῃ τὰ βασιχεῖα ὄργια τῶν ἀρχαίων χρόνων, μόνον δ' ἠλλάξε τὸ ὄνομα αὐτῶν. Τὸ ὄνομα τὸ δοθὲν εἰς τὰς ἐλευθεράς ταύτας ἡμέρας ἐνθυμίζει τὸ τέλος τῶν συμποσίων καὶ τὸν μέλλοντα νὰ ἐπακολουθήσῃ μῆνα τῆς ἐγκρατείας. Διότι ἀπὸ κρεως σημαίνει ἀκριβῶς ἀποχρῆν ἀπὸ τοῦ κρέατος! Εἶνε χωρισμὸς τεσσαρακονθήμερος ἀπὸ τῆς

κρεωφαγίας. Ὁ δὲ ἄνθρωπος παρασκευάζεται εἰς τὴν στέρησιν διὰ τοῦ κορσμοῦ καὶ κολάζεται ὅλαις δυνάμεσι πρὶν ἢ ἀρχίσῃ τὸν ἐξίλασμον.

Διὰ τί καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ παρά πᾶσι τοῖς λαοῖς ἀνευρίσκομέν τινα τῶν τρελῶν τούτων ἐορτῶν; Πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἡ σύνεσις εἶνε ἀγὼν ἀπὸ τοῦ ὀπίου· εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναπαύωνται κατὰ καιροὺς οἱ ἀσθενέστεροι; Τινὲς τῶν μοναχῶν, καταδεδικασμένοι ὑπὸ τῶν τυπικῶν αὐτῶν, ὡς οἱ τραππισταί, εἰς τὴν σιγὴν, ἀναλαμβάνουσι τὸν λόγον μόνον ἀπαξ τοῦ μηνός, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην πάντες ὁμιλοῦσι ταυτόχροτως ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως. Ἴσως τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῷ κόσμῳ. Ὑποκείμενοι καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἰς τὴν κοσμιότητα, τὴν τάξιν, τὴν φρόνησιν, ἀποζημιούμεθα κατὰ τὰς ἀπόκρεω διὰ τὴν μικρὰν ἐκείνην στενοχωρίαν· αἱ ἀσχήμενες ὀρέξεις αἱ τέως πεπιεσμέναι ἐν τινι γωνίᾳ τοῦ ἡμετέρου ἐγκεφάλου εὐρίσκουσι τότε θύραν ἀνοικτήν. Ὡς τὰς ἡμέρας τῶν Κρονίων, οἱ δοῦλοι γίνονται ἐπὶ βραχὺν χρόνον κύριοι καὶ τὸ πᾶν ἐγκαταλείπεται εἰς τὰς μαῦρας παρθένους.

Αἱ κραυγαὶ διπλασιάζονται ἐν ταῖς τριόδοις, πληθύνονται οἱ θίασοι τῶν προσωπειοφόρων, πεζῶν, ἐφ' ἀμάξης, ἐρίππων. Ἀγωνίζονται τινὲς νὰ φανῇ ζωρρότερος διὰ νὰ διακριθῇ τινὰς ὥρας, διὰ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν περιεργίαν ἢ τὸν φθόνον· τέλος δὲ τὴν ἐπαύριον ἀναλαμβάνουσι πάντες κατηφεῖς καὶ ἀπνηυδικότες τὸ ἔνδυμα καὶ τὰς βασάνους τῆς χθῆς.

Οἴμοι! σκέπτομαι μετὰ λύπης, ἕκαστος ἡμῶν ὁμοιάζει πρὸς τούτους τοὺς προσωπειοφόρους· συχνότατα ὁ βίος ὅλος εἶνε ἄχαρις ἀπόκρεως.

Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη ἐορτῶν ἀνακουφίζουσῶν τὸ πνεῦμα, ἀναπαουσῶν τὸ σῶμα, ἱλαρουνουσῶν τὴν ψυχὴν. Καὶ δὲν δύνανται λοιπὸν νὰ εὐρεθῶσιν αὐταὶ ἐξω σκαιῶν ἀπολαύσεων; Οἱ οἰκονομολόγοι ζητοῦσιν ἀπὸ μακροῦ χρόνου νὰ εὕρωσι τὴν καλλίστην γρῆσιν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἄ! πῶς ἐπεθύμουν ἐγὼ νὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἀνακάλυψις τῆς καλλίστης χρήσεως τῶν ὥρων τῆς σχολῆς του! Δὲν θὰ εἶνε δύσκολος ἡ εὕρεσις καμάτων διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τίς ὅμως θὰ εὕρῃ δι' αὐτοὺς ἀναψυχάς; Ἄν ἡ ἐργασία παρέχῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ἀλλ' ἡ φαιδρότης εἶνε ἡ καθιστώσα αὐτὸν εὐχυμον. Ὡ φιλόσοφοι, ἀρχίσατε ἐρευνῶντες τὴν εὐφροσύνην, εὔρετε ἡμῖν διασκεδάσεις ἐστερημένας κτηνωδίας, ἀπολαύσεις ἐστερημένας ἐγωῖσμοῦ· ἐπινοήσατε τέλος ἀπόκρεω εὐχάριστον εἰς πάντας καὶ οὐδένα ἀτιμάζουσαν.

Ὡρα τρίτη. Ἐκλεισα πάλιν τὸ παράθυρόν μου, ἀνεζωπύρησα τὴν θερμάστραν μου. Ἀπὸ ἐορτάζει ὅλος ὁ κόσμος, θέλω νὰ ἐορτάσω καὶ ἐγώ.